

Proroci

Nabukadnezar většinu Židů odvedl jako otroky do Babylonu. V babylonském zajetí se mezi Židy začali objevovat muži, kteří předpovídali budoucnost, říká se jim *proroci*. Tvrdili mimo jiné, že Židé jsou v babylonském zajetí za trest, a předpovídali, že jednoho dne přijde spasitel, *Mesiáš*, který židovský národ z otroctví vysvobodí. Židé se budou moci vrátit do Jeruzaléma a bude zachráněn i celý svět. Judaismus se tak stal *universalistickým náboženstvím*. To znamená, že proroci předpovídali, že budou spaseni, zachráněni všichni. Nejen ti, kteří věří v židovského boha. Nejen Židé, ale úplně všichni lidé.

Židé se po čase z babylonského zajetí domů do Palestiny opravdu vrátili. Postavili v Jeruzalémě nový chrám. Jenže Palestinu v prvním století našeho letopočtu dobyli Římané a stala se součástí Římské říše. Židovský chrám byl znovu a tentokrát definitivně zničen. Židé byli z Jeruzaléma po zboření chrámu vyhnáni. Rozptýlili se po celém světě. Žili všude, ale na svůj původ a zvyky a svého boha a chrám nezapomněli.

Tanach

Texty proroků, dějiny izraelského království, stavba chrámu, babylonské zajetí a mnoho dalších událostí je popsáno v židovské bibli. Říká se jí Tanach. Obsahuje vlastně totéž, co křesťanský Starý zákon. Jeho jednotlivé knihy jsou jen jinak uspořádány než ve Starém zákoně.

Proto se počet knih v Tanachu a ve Starém zákoně liší. Tanach jich má dvacet čtyři, Starý zákon třicet devět. Součástí Tanachu je i Tóra.

Tóra znamená zjevení a pro Židy je nejposvátnější částí celé jejich Bible.

Jsou v ní popsány nejranější dějiny Židů, příběhy Abrahama a jeho potomků, exodus z Egypta, Mojžíšova úmluva s bohem. A také popis vzniku světa. V Tóře jsou uvedena i všechna pravidla a nařízení, která Židé mají dodržovat.

Tanach

Talmud

Uctívanou a vlivnou knihou judaismu je také Talmud. Obsahuje výklad Tóry a názory i komentáře k těmto výkladům.

Ti, kteří mají právo židovskou bibli, Tanach, vykládat a učit, se jmenují rabíni. **Rabín** nebo také rabi je duchovní autoritou každé židovské obce a pospolitosti. Je něco jako rádce a učitel. Znalec života i bible. Znalec judaismu.

Židovské svátky

Důležitým svátkem je Jom Kipur, Den smíření. Je to svátek usmíření boha, svátek očisty. Ti, kteří mohou, drží 25 hodin půst.

Dalším významným svátkem je Pesach, svátek nekvašených chlebů, na připomínku spěšného útěku z egyptského zajetí s Mojžíšem. Nebyl čas čekat, až těsto na chleba vykvasí.

Svátek Purim zase připomíná událost z biblické knihy Ester, kdy měli být všichni Židé vyvražděni, a svátek je poděkováním za záchranu.

Oblíbená je Chanuka, podzimní svátek světel, kdy se po osm dní rozsvěcuje vždy jedna svíčka na osmramen-

Zed' nářků

Část druhého chrámu se v Jeruzalémě zachovala dodnes. Je známá jako *Západní zed'* nebo také *Zed' nářků*. Je pro všechny Židy nejposvátnějším místem na světě. Tady mají nejbliž ke svému bohu.

sedmiramenný svícen

ném svícnu. Když hoří všech osm svíček, svátek vrcholí. Lidé si dávají dárky, jsou na sebe hodní a panovat má radostná nálada.

Nový den začínají Židé západem slunce. Každodenním svátkem je Šábés, Sabat. Je to vlastně naše sobota, ale pro Židy se jedná o sedmý den v týdnu a den volna. Šábés je nejdůležitější židovský svátek. Jeho dodržování je nařízeno přímo v Desateru, které Mojžíš přinesl od boha z hory Sinaj.

Protože Židé žili rozptýleni ve všech koutech světa, bylo pro ně důležité dodržování svátků a náboženských obřadů. To jim dodávalo pocit sounáležitosti.